

Östersunds kommun
Rådhuset
831 82 ÖSTERSUND

2007-09-27
1 (13)
Dnr 53-2006:3324

Genomförd utbildningsinspektion i Östersunds kommun

Skolverket har genomfört inspektion i Östersunds kommun av förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen samt vuxnas lärande. Besök gjordes i kommunens skolor och andra verksamheter under perioden 10 januari, 2007 till den 19 maj 2007.

Vid utbildningsinspektion tar Skolverket ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande i kommunen att nå de nationella målen. Inspektionen granskar utbildningens kvalitet samt bedömer om kommunen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten.

Utbildningsinspektionen behandlar områden som måluppfyllelse samt styrning och kvalitetsarbete. Inspektionsrapporten syftar dock inte till att ge en heltäckande bild av all förskole- och skolverksamhet vid den aktuella tidpunkten utan prioriterar särskilt starka sidor eller påtagliga svagheter i verksamheterna. Övergripande information och exempel på kriterier för bedömningen finns publicerade på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se).

Av bilagda rapporter framgår vilka skolor och verksamheter som inspekterats och hur inspektionen genomförts samt de bedömningar som gjorts av inspektörerna. Förutom en övergripande rapport om kommunens hela ansvarsområde för förskoleverksamheten, skolan, skolbarnsomsorgen och vuxnas lärande finns även rapporter om varje kommunal skola eller verksamhet i kommunen.

Detta beslut redovisar brister på kommunnivå samt brister på skol- och verksamhetsnivå som kommunen snarast måste åtgärda (bristområden). Dessutom redovisas områden där kommunen bör initiera ett utvecklingsarbete och vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra kvaliteten (förbättringsområden i kommunen).

I skol-/verksamhetsrapporterna framförs ytterligare förbättringsområden avseende kvaliteten på skol- och verksamhetsnivå där kommunen i det fortsatta kvalitetsarbetet ansvarar för att förbättringar och utveckling av verksamheterna kommer till stånd.

Senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 27 december 2007 skall Östersunds kommun redovisa till Skolverket, enheten i Umeå vilka åtgärder som vidtagits mot brister på kommunnivå samt brister på skol- och verksamhetsnivå. I bilaga till beslutet anges vilka skolor och verksamheter som berörs.

Skolverket avser även att vid kommande inspektionstillfälle följa upp effekterna av inspektionen på kommunnivå samt på skol- och verksamhetsnivå.

Skolverkets beslut med anledning av inspektionen

Som huvudman har kommunen ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med lagar och förordningar. Skolverket bedömer att kommunens ansvarstagande och den egna kontrollen av verksamheten måste förbättras så att eleverna får tillgång till den utbildning de har rätt till och ges möjlighet att nå målen i samtliga ämnen. Flera av skolorna lever inte upp till författningarnas krav inom olika områden och delvis vaga uppfattningar från kommunens sida om förhållanden ute i verksamheterna tyder på svagheter i den interna kommunikationen. Tydligast framträder bristerna när det gäller elevernas garanterade undervisningstid, likabehandlingsplaner, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och kvalitetsredovisningar. Kommunen måste förvissa sig om att förordningar och direktiv till verksamheterna uppfattas på ett korrekt sätt och se till att verksamheterna lever upp till författningarnas krav. Inspektionen har dock visat att Östersunds kommun i huvudsak är medveten om de områden som behöver utvecklas. På flera av dessa har också insatser för att förbättra verksamheterna påbörjats.

Många skolor i Östersunds kommun når överlag goda resultat och betygsresultaten för eleverna i årskurs 9 ligger något över riksgenomsnittet. Andelen elever som når målen i alla ämnen i årskurs 9 är klart högre än riksgenomsnittet. Det finns dock stora skillnader mellan olika skolors betygsresultat samt stora variationer på enskilda skolor mellan olika år. Det finns också skillnader i resultat mellan pojkar och flickor. Kommunen bör i högre grad analysera skillnaderna och vidta åtgärder för att öka måluppfyllelsen. Skolverket bedömer även att kommunens och skolornas arbete med att systematiskt följa upp och utvärdera elevernas kunskaper i samtliga ämnen måste utvecklas.

Kommunen måste ta ett större ansvar för att verksamheternas kvalitetsarbete bedrivs på ett sådant sätt att kopplingen till de nationella målen blir tydlig samt att verksamheterna och kommunen varje år gör kvalitetsredovisningar som lever upp till förordningens krav. För att få underlag till en bredare resultatredovisning måste skolorna systematisera dokumentationen av resultaten i samtliga ämnen. Flera skolors kvalitetsredovisningar omfattar en uppföljning av kommunens egna mål samt resultat på nationella prov men behandlar inte i övrigt måluppfyllelse och resultat i någon nämnvärd utsträckning. En analys av resultaten saknas ofta och kopplingen till de nationella målen är svag. Verksamheter som förskola, skolbarnsomsorg och i förekommande fall särskola behandlas endast undantagsvis kvalitetsredovisningar.

Ett inkluderande synsätt genomsyrar alltmer kommunens arbete med elever i behov av särskilt stöd och insatserna ger för många elever goda resultat. Kommunen genomför en bred satsning för att höja personalens specialpedagogiska kompetens och alla förskolor och de flesta grundskolor har tillgång till specialpedagoger. Elevhälsoarbetet är överlag väl strukturerat. Elevhälsan och resurscentrum fyller en viktig funktion för elever och utgör i många fall ett värdefullt stöd för personalen. Skolverket bedömer dock att tillgången till specialpedagogisk kompetens bör förbättras inom vuxenutbildningen.

Skolverket bedömer att följande brister på kommunnivå måste åtgärdas.

- Kommunen gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (1 kap. 12 §, 2 kap. 8 § och 4 kap. 1 § skollagen samt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Kommunen ser inte till att alla verksamheter utarbetar likabehandlingsplaner i enlighet med bestämmelserna (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Kommunens styrning och ledning säkerställer inte att verksamheterna bedrivs i enlighet med bestämmelserna (1 kap. 12 § skollagen).
- Kommunens kvalitetsredovisning motsvarar inte kraven i förordningen (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet mm).
- All utbildning är inte avgiftsfri (4 kap. 4 § skollagen).

I bilaga till beslutet anges sådana brister på skol- och verksamhetsnivå som måste åtgärdas.

Vidare bedömer Skolverket att följande områden är i behov av förbättringsinsatser.

- Kommunen bör analysera orsakerna till variationerna i kunskapsresultaten och förbättra sin uppföljning av verksamheternas arbete med normer och värden.
- Arbetet med bedömning och betyg inom grundskolan och vuxenutbildningen bör förbättras. Samverkan mellan skolorna för en likvärdig bedömning och betygssättning bör utvecklas.
- Den interna kommunikationen och dialogen bör förbättras i hela organisationen så att beslut uppfattas lika och genomförs på ett likvärdigt sätt.
- Kommunen bör se över förutsättningarna för rektorerna att ta ett större ansvar för den pedagogiska utvecklingen.
- Det systematiska kvalitetsarbetet i kommunen bör förbättras och kommunen bör ta ett mer övergripande ansvar för att det kvalitetsarbete som sker på skolorna utgår från de nationella målen.

På Skolverkets vägnar

Marie-Hélène Ahnborg
Avdelningschef

Sten Svanholm
Undervisningsråd

2007-09-27

4 (13)

Dnr 53-2006:3324

I ärendets slutliga handläggning har också deltagit undervisningsråden Ulrika Svedmark och Jonas Hedström, enhetschef Elisabeth Ahlgren samt avdelningsjurist Alf Johansson.

Kopia till

Enligt fastställd sändlista.

Bilaga

Förteckning över skolor där Skolverket kräver åtgärder.

Följande brister vid respektive skola eller verksamhet måste åtgärdas

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

- Kvalitetsredovisningarna uppfyller inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Kommunen och förskolorna medverkar inte till och strävar inte efter att alla barn får utveckla både sitt modersmål och det svenska språket (läroplanen för förskolan).

Obligatorisk särskola

- Kvalitetsredovisningarna uppfyller inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Den konfirmationsundervisning som bedrivs inom träningsskolan på Mimergården kan inte betecknas som icke-konfessionell (läroplan för det obligatoriska skolväsendet).

Vuxenutbildning

- En av rektorerna för vuxenutbildningen är inte anställd av kommunen (2 kap. 2 § skollagen).
- Kommunen rekryterar inte aktivt till grundläggande vuxenutbildning och svenska för invandrare (11 kap. 9 § och 13 kap. 4 § skollagen).
- Kvalitetsredovisningen av vuxenutbildningen uppfyller inte förordningens krav (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Bringåsens och Häggenås skolor

- Skolorna gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolorna har inte utarbetat övergripande ordningsregler (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).
- Skolornas kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Fagervallsskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8

- i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan genomför inte elevens val enligt förordningen (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
 - Eleverna erbjuds inte att välja svenska eller engelska inom språkvalet (2 kap. 18 § grundskoleförordningen).

Fjällängsskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Eleverna ges inte möjlighet att nå målen för årskurs 5 i ämnet hem- och konsumentkunskap (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Fåker och Ångsta skolor

- Skolorna gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Eleverna ges inte möjlighet att nå målen i årskurs 5 i ämnet hem- och konsumentkunskap (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Skolorna upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolorna genomför inte elevens val (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Fåker skola har inte en arbetsplan för genomförandet av de fastställda målen för utbildningen (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolornas kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet mm).

Kastalskolan

- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan har inte en arbetsplan för genomförandet av de fastställda målen för utbildningen (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).

- Skolan genomför inte elevens val (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte inom språkvalet att välja alternativen svenska eller engelska (2 kap. 18 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet mm).
- Företrädare för eleverna har inte medverkat vid utarbetandet av skolans ordningsregler (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).

Körfältsskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan har inte utarbetat övergripande ordningsregler (6 kap. 8b § grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte enligt gällande bestämmelser (2 kap. 15–16 §§ grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Lillsjöskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanerna för årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94).
- Skolans arbetsplan motsvarar inte förordningens krav (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elevens val innehåller inte ett allsidigt urval av ämnen (2 kap. 20 § grundskoleförordningen).
- Skolan genomför inte undervisning i teknik och eleverna ges därför inte förutsättningar att nå målen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Åtgärdsprogram utarbetas inte för alla elever som får särskilda stödåtgärder (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Lugnviksskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8

- i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan saknar en aktuell arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
 - Skolan saknar en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken utsträckning skolan har förverkligat de nationella målen för utbildningen. Grundskolornas verksamhet saknas i kvalitetsredovisningen (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
 - De individuella utvecklingsplanerna uppfyller inte förordningens krav (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Mimergården

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan saknar en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken utsträckning skolan har förverkligat de nationella målen för utbildningen (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan saknar en aktuell arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- De individuella utvecklingsplanerna uppfyller inte förordningens krav (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan har inte utarbetat övergripande ordningsregler (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).

Norra skolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan saknar en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken utsträckning skolan har förverkligat de nationella målen för utbildningen och redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan saknar en arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolan tillgodoser inte elevernas rätt till utbildning avseende elevens val (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).

Odenslundsskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8

i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).

- Skolans kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav (3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Ope skola

- Skolan har inte en kvalitetsredovisning som uppfyller förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan har inte en arbetsplan som är kopplad till de nationella målen för utbildningen och som är styrande för verksamheten (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolan har inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Eleverna ges inte förutsättningar att nå målen för årskurs 5 i hem- och konsumentkunskap (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).

Orrvikens skola

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanerna för årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94).
- Skolan saknar arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolan saknar individuella utvecklingsplaner för samtliga elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan saknar gemensamt utarbetade ordningsregler (6 kap. 8b § grundskoleförordningen).

Parkskolan

- Skolan bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling (5 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Eleverna har inte individuella utvecklingsplaner (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan saknar ordningsregler (6 kap. 8b § grundskoleförordningen)
- Särskilt stöd ges som elevens val eller språkval (2 kap. 17–20 §§ grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav och måste i högre utsträckning utgöra ett led i skolans kvalitetsarbete (1–3 §§ förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Storsjösolan

- Skolan har inte någon arbetsplan (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Storvikensolan och Marieby skola

- Skolorna gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanerna för årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94).
- Marieby skola genomför inte elevens val (2 kap. 19 § grundskoleförordningen).
- Skolorna genomför inte undervisning i hem- och konsumentkunskap och eleverna ges därför inte förutsättningar att nå målen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Skolorna upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolornas kvalitetsredovisningar motsvarar inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Sörgårdssolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning lever inte upp till förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elevens val erbjuds inte (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna ges inte möjlighet att nå målen för årskurs 5 i ämnet hem- och konsumentkunskap och teknik (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Eleverna får inte den garanterade undervisningstiden enligt grundskolans timplan (2 kap. 2 § grundskoleförordningen och skollagen bilaga 3).

Tavelbäckssolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanerna för årskurs 5 i samtliga äm-

- nen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94).
- Skolans kvalitetsredovisning lever inte upp till förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Torvallaskolan

- Skolan har inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Stödinsatser ges inte alltid i den omfattning som motsvarar elevernas faktiska behov och åtgärdsprogram utarbetas inte för alla elever som är i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen 4 kap. 1 § skollagen).
- Beslut om anpassad studiegång saknas för några elever (5 kap. 10 § grundskoleförordningen).
- Elevernas betyg bestäms i vissa avseenden utifrån andra kriterier än de nationella mål och betygsriterier som har fastställts för ämnena (7 kap. 8 § grundskoleförordningen).
- Skolan bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling (5 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolan har inte utarbetat övergripande ordningsregler (6 kap. 8b § grundskoleförordningen).
- Elevens val genomförs inte på ett sätt som överensstämmer med förordningen (2 kap. 19 § grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte språkval i enlighet med förordningen (2 kap. 17 och 18 §§ grundskoleförordningen).
- En fungerande arbetsplan saknas (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Treälvsskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan saknar gemensamma ordningsregler (6 kap. 8b § grundskoleförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav (1 § och 3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Elevernas individuella utvecklingsplaner uppfyller inte förordningens krav (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Vallaskolan

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Skolan har inte upprättat individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan har inte en arbetsplan som är kopplad till de nationella målen för utbildningen och som är styrande för verksamheten (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).

Ängsmosgården

- Skolan gör ingen systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Alla elever har inte individuella utvecklingsplaner i enlighet med förordningens krav (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Hem- och konsumentkunskap bedrivs inte förrän i årskurs 8 och 9, vilket inte ger eleverna möjlighet att nå målen för årskurs 5 i ämnet (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).

Östbergsskolan

- Skolan bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling (5 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Det finns elever som får särskilda stödinsatser men som saknar åtgärdsprogram (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Eleverna ges inte förutsättningar för att nå målen i årskurs fem i alla ämnen (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Skolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Skolan saknar en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken utsträckning skolan har förverkligat de nationella målen för utbildningen och

- redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse (1 § och 3 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan tillgodoser inte elevernas rätt till utbildning avseende elevens val (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).

Utbildningsinspektion i Östersund

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten inom förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen och vuxenutbildningen i Östersund.

Skolverket sände den 15 december 2006 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Styrelsen för utbildningen och den centrala förvaltningen för verksamheterna och samtliga skolor har besökts under perioden den 10 januari 2007 till den 19 maj 2007. De ansvariga inspektörerna framgår i slutet av denna rapport.

Inspektionen avser att bedöma kommunens ansvarstagande för verksamheterna. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl kommunen uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanerna och övriga författningar för det offentliga skolväsendet och övriga verksamheter. De rekommendationer och krav på åtgärder som inspektörerna anger i den sammanfattande bedömningen i denna rapport framgår även av Skolverkets beslut med anledning av inspektionen.

Denna skriftliga rapport kompletteras med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för kommunen, skolorna och verksamheterna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument från kommunen och skolorna, dels den information som inspektörerna samlat in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem. I Östersund genomfördes intervjuer med representanter för nämnd och förvaltning. Samtliga grundskolor och vuxenutbildningen har besökts. Inför besöken besvarade ett urval av föräldrar och elever en webbaserad enkät om uppfattningar om skolornas verksamhet. På skolorna har intervjuer genomförts med skolledningens samt representanter för elever och lärare. Vidare har intervjuer genomförts med representanter för föräldrar, personal och chefer för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen har inte besökts. Inspektionen av de kommunala skolorna, särskolan, förskoleverksamheten och vuxenutbildningen redovisas i separata skolrapporter.

Företrädare för kommunen har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifterna i rapporten.

Verksamhetens omfattning och organisation vid inspektionen

Verksamhetsform	Antal barn/ elever/ studerande
Förskoleverksamhet	2506
Skolbarnsomsorg	1778
Förskoleklass	370
Grundskola	5204
Obligatorisk särskola	122

Källa: Östersunds kommun

Östersund tillhör, i skolverkets statistik, kategorin ”större städer” och har cirka 59 000 innevånare. Drygt 65 procent av dessa bor i eller i direkt anslutning till centralorten. Närheten till fjällregion med en expansiv turistnäring sätter sin prägel på staden. I kommunen har försvaret tidigare haft en stor verksamhet men de senaste årens nedläggningar av förband har förändrat den bilden. Ett omfattande arbete har bedrivits för att kompensera effekterna av försvarets neddragningar. Östersund kännetecknas idag av framtidstro och kommunen satsar medvetet på att skapa en hög standard inom skola och barnomsorg.

Barn- och utbildningsnämndens ansvar omfattar förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, förskoleklass grundskola, och obligatorisk särskola. Kommunens vuxenutbildning lyder direkt under kommunstyrelsen.

Ansvar för kommunens gymnasieutbildning i gymnasieskolan överfördes den 1 juli 2005 till då nystartade Jämtlands Gymnsieförbund (JGY). Gymnasieförbundet utgör en egen huvudman och dess verksamhet inspekteras för sig och redovisas i en egen huvudmannarapport (Dnr 53-2006:3327) med bilagda skolrapporter. De fyra fristående grundskolorna samt de båda fristående gymnasieskolorna som är belägna i kommunen inspekteras också i särskild ordning.

Barnomsorgs- och utbildningsförvaltningen leds av en förvaltningschef. Kommunens förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och grundskoleverksamhet är sedan två år indelad i sex geografiska skolområden. Varje skolområde leds av en områdeschef och områdets skolor leds av en eller flera rektorer. Rektorererna leder en eller flera skolor samt förskole- och skolbarnsomsorgsverksamheten.

I Östersund finns 26 kommunala grundskolor och vid skolor för de yngre eleverna finns även fritidshem. Den obligatoriska särskolan finns vid 3 skolor, därutöver är ett fåtal särskoleelever integrerade i grundskolan. Det finns 52 kommunala och 12 enskilda förskolor i kommunen. Därtill finns några familjedaghem.

Lärcentrum är den organisation som har ansvar för vuxnas lärande inom kommunen. Kommunen genomför inte någon vuxenutbildning i egen regi utan har valt att uppdra åt andra utförare att anordna vuxenutbildning, svenska för invandrare och särsvux.

Sedan 2005 pågår i kommunen ett utvecklingsprojekt med uppbyggnad av ett kommunalt Resurscentrum, en enhet med inriktning mot elever i behov av särskilt stöd. Enligt projektplanen har arbetet två huvudinriktningar, dels utveckling av bemötande och förhållningssätt, dels utveckling av stöd för att skapa en inkluderande skola. Personal från resurscentrum arbetar i huvudsak handledande på elevernas skolor.

Likt många andra kommuner har Östersunds kommun att hantera ett vikande elevunderlag inom grundskolan som enligt kommunen ger övertalighet bland lärarpersonal och överskott på skollokaler. Andelen elever som väljer fristående skolor har ökat och några kommunala skolor har lagts ner. De senaste åren har mycken kraft ägnats till en omorganisation där verksamheten anpassats till det minskande elevunderlaget.

Läget för förskoleverksamheten är det motsatta. Med växande barnkullar och kraftigt ökat behov av platser inom förskolan står ledningen inför utmaningen att skaffa nya lokaler och rekrytera personal med god utbildning. Nämnden har dessutom som ett led i att höja kvaliteten inom förskolan målsättningen att minska barngruppernas storlek från 18 till 16 barn.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen och övriga skolförfattningar. Inspektionen avser måluppfyllelse, styrning samt kvalitetsarbete.

Som huvudman har kommunen ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med lagar och förordningar. Inspektörerna bedömer att kommunens ansvarstagande och den egna kontrollen av verksamheten måste förbättras så att eleverna får tillgång till den utbildning de har rätt till och ges möjlighet att nå målen i samtliga ämnen. Flera av skolorna lever inte upp till författningarnas krav inom olika områden och delvis vaga uppfattningar från kommunens sida om förhållanden ute i verksamheterna tyder på svagheter i den interna kommunikationen. Tydligast framträder bristerna när det gäller elevernas garanterade undervisningstid, likabehandlingsplaner, individuella utvecklingsplaner, åtgärdsprogram och kvalitetsredovisningar. Kommunen måste förvissa sig om att förordningar och direktiv till verksamheterna uppfattas på ett korrekt sätt och se till att verksamheterna lever upp till författningarnas krav. Inspektionen har dock visat att Östersunds kommun i huvudsak är medveten om de områden som behöver utvecklas. På flera av dessa har också insatser för att förbättra verksamheterna påbörjats.

Många skolor i Östersunds kommun når överlag goda resultat och betygsresultaten för eleverna i årskurs 9 ligger något över riksgenomsnittet. Andelen elever som når målen i alla ämnen i årskurs 9 är klart högre än riksgenomsnittet. Det finns dock stora skillnader mellan olika skolors betygsresultat samt stora variationer på enskilda skolor mellan olika år. Det finns också skillnader i resultat mellan pojkar och flickor. Kommunen bör i högre grad analysera skillnaderna och vidta åtgärder för att öka måluppfyllelsen. Inspektörerna bedömer även att kommunens och skolornas arbete med att systematiskt följa upp och utvärdera elevernas kunskaper i samtliga ämnen måste utvecklas.

Kommunen måste ta ett större ansvar för att verksamheternas kvalitetsarbete bedrivs på ett sådant sätt att kopplingen till de nationella målen blir tydlig samt att verksamheterna och kommunen varje år gör kvalitetsredovisningar som lever upp till författningarnas krav. För att få underlag till en bredare resultatredovisning måste skolorna systematisera dokumentationen av resultaten i samtliga ämnen. Flera skolors kvalitetsredovisningar omfattar en uppföljning av kommunens egna mål samt resultat på nationella prov men behandlar inte i övrigt måluppfyllelse och resultat i någon nämnvärd utsträckning. En analys av resultaten saknas ofta och kopplingen till de nationella målen är svag. Verksamheter som förskola, skolbarnsomsorg och i förekommande fall sarskola behandlas endast undantagsvis kvalitetsredovisningar.

Ett inkluderande synsätt genomsyrar alltmer kommunens arbete med elever i behov av särskilt stöd och insatserna ger för många elever goda resultat. Kommunen genomför en bred satsning för att höja personalens specialpedagogiska kompetens och alla förskolor och de flesta grundskolor har tillgång till specialpedagoger. Elevhälsoarbetet är överlag väl strukturerat. Elevhälsan och resurscentrum fyller en viktig funktion för elever och utgör i många fall ett värdefullt stöd för personalen. Inspektörerna bedömer dock att tillgången till specialpedagogisk kompetens bör förbättras inom vuxenutbildningen.

I Skolverkets beslut finns närmare redovisat brister på kommunnivå samt brister på skol- och verksamhetsnivå som kommunen snarast måste åtgärda (bristområden). Dessutom redovisas områden där kommunen bör initiera ett utvecklingsarbete och vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra kvaliteten förbättringsområden i kommunen. I skol-/verksamhetsrapporterna framförs ytterligare förbättringsområden på skol- och verksamhetsnivå avseende kvaliteten.

Bedömning av måluppfyllelse och resultat

Inspektörerna har granskat om barnen och eleverna i de olika verksamheterna utvecklas och når de nationella målen för kunskaper, normer och värden, särskilt angivna i skollagen, läroplanerna för förskolan (Lpfö 98), det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) och de nationella kursplanerna. Vidare granskas utvärdering av lärandet, individanpassning och särskilt stöd, bedömning och betygssättning liksom arbetet med normer och värden. Bedömningen av kvaliteten inom dessa områden görs utifrån skollagen, läroplanerna och andra författningar för det offentliga skolväsendet.

Kunskaper, utveckling och lärande

De senaste åren har andelen elever i Östersunds kommun som är behöriga till gymnasieskolans nationella program ökat och är högre i jämförelse med riket. Likaså har andelen elever som når målen i alla grundskolans ämnen ökat och ligger från år 2004 högre än riket, vilket framgår av tabell 1.

Tabell 1: Betygsresultaten i Östersunds kommunala grundskolor och riket år 2004–2006

År	Andel elever som nått målen i alla ämnen			Andel elever behöriga till gymnasieskolan			Genomsnittligt meritvärde		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Östersunds kommunala grundskolor	83,4	82,9	80,2	89,7	90,4	92,5	202,6	205,8	209,4
Riket	75,9	75,5	76,0	89,6	89,2	89,5	206,9	206,3	206,8

Källa: Skolverkets statistik

Östersunds kommun når särskilt goda resultat när det gäller andelen elever som når målen i alla ämnen.

Som framgår av tabell 2 visar dock inspektionen att resultaten för vissa skolor varierar kraftigt från år till år.

Tabell 2: Betygsresultaten i Östersunds kommunala grundskolor år 2004–2006

År	Andel elever som nått målen i alla ämnen			Andel elever behöriga till gymnasieskolan			Genomsnittligt meritvärde		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Kastalskolan	70,9	70,8	79,6	90,5	92,9	92	190,8	195,0	200,6
Lugnviksskolan	76,4	90,4	88,2	87,3	96,2	94,1	212,3	226,1	225,0
Parkskolan	81,3	78,3	84,1	90,2	93	95,5	215,3	214,3	215,7
Storsjöskolan	80,5	76,3	93,5	85,1	87,5	95,3	195,6	203,1	224,4
Torvallaskolan	59,2	65,3	71,6	84,5	84,7	90,1	197,7	201,4	199,6
Treälvsskolan	91,7	83,0	81,0	95,8	85,1	86,2	204,2	193,3	184,6
Vallaskolan	85,7	73,6	88,1	97,4	81,1	92,5	219,5	189,8	210,8
Ängsmogården	68,3	81,0	72,1	85,4	91,4	90,7	198,5	207,8	193,8
Östbergsskolan	73,7	89,2	82,9	87,7	95,9	92,9	201,5	230,6	216,1

Källa: Skolverkets statistik

De skolor som har högst andel elever som når målen i alla ämnen har cirka 20 procentenheter bättre resultat än de skolor som har lägst värden. I kommunens kvalitetsredovisning saknas analyser av de skillnader som finns mellan skolor och elever.

Tabell 3: Betygsresultat på kommunnivå uppdelat på kön, elever i årskurs 9. (Östersund)

	Kommunen			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde	202,6	205,8	209,4	206,9	206,3	206,8
- Flickor	211,4	223,7	216,9	218,1	217,3	218,3
- Pojkar	194,5	188,2	201,6	196,3	195,8	195,7
Andel (i procent) behöriga till nationellt program	89,7	90,4	92,5	89,6	89,2	89,5
- Flickor	91,6	92,6	91,7	91,1	90,7	90,7
- Pojkar	89,5	87,7	94,0	88,2	87,7	88,3
Andel elever som nått målen i alla ämnen.	76,6	77,7	82,9	75,9	75,5	76,0
- Flickor	82,3	87,4	87,8	83,7	83,4	83,9
- Pojkar	81,0	76,1	87,5	78,1	78,0	78,3

Källa: Skolverkets statistik

Tabell 3 visar också variationerna mellan pojkar och flickor när det gäller de behörighetsgivande ämnena till gymnasieskolan. Det finns således skillnader i resultat mellan skolor, pojkar och flickor samt mellan olika år. Ett något ovanligt resultat finns år 2006 då drygt två procent fler pojkar än flickor i Östersund var behöriga till nationella program. Inspektörerna konstaterar att kommunen inte gör någon närmare analys av vad som orsakar variationerna i resultat. För att kunna vidta de åtgärder som behövs för att förbättra måluppfyllelsen är det viktigt att orsakerna till variationerna analyseras.

Inspektionen visar också att det finns stora variationer i resultat mellan skolorna även i årskurs 5. Enligt kommunens kvalitetsredovisning för 2006 når endast 83 procent av eleverna i årskurs 5 godkänt resultat på de nationella proven i matematik, 88 procent i engelska och 89 procent i svenska. Körfältsskolan visar oacceptabelt låga resultat på de nationella proven år 2006 där endast 28 procent i matematik och 50 procent i svenska klarat proven. Någon redovisning av måluppfyllelsen i övriga ämnen finns inte på någon skola före årskurs 8 då betyg sätts.

En viktig förutsättning i arbetet med att höja elevernas måluppfyllelse är att skolan och kommunen har information om elevernas kunskapsresultat på såväl individ- som grupp-nivå samt för skolor och kommunen som helhet. Med den informationen som utgångspunkt kan orsakerna till kunskapsresultaten analyseras samt undervisningen och andra förutsättningar anpassas. I Östersunds kommun är arbetet med uppföljning och utvärdering tydligast avseende kommunens egna så kallade effektmål samt i ämnena svenska, engelska och matematik. I övriga ämnen är kun-

skapsuppföljningen i kommunen och på många skolor bristfällig särskilt avseende de yngre eleverna. Varken skolledning, förvaltning eller nämnd efterfrågar resultaten i dessa ämnen. Inspektörerna bedömer att grundskolornas och särskolans arbete med att systematiskt följa upp elevernas kunskaper i samtliga ämnen måste utvecklas. Bristerna i uppföljning av de samlade resultaten begränsar i nuläget möjligheterna att göra övergripande analyser och vidta nödvändiga åtgärder. Kommunen bör analysera skillnaderna mellan skolorna och variationerna över tid samt vidta åtgärder för att öka måluppfyllelsen.

Individanpassning och särskilt stöd

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje enskild elev. Vid utvecklingssamtalet ska lärare i den framåtsyftande individuella utvecklingsplanen skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. I flertalet av kommunens grundskolor har arbetet med att ta fram individuella utvecklingsplaner påbörjats, men vid inspektionstillfället hade flera av skolorna inte ännu hittat väl fungerande former. Det är anmärkningsvärt att alla skolor ännu inte upprättat individuella utvecklingsplaner. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med de individuella utvecklingsplanerna måste intensifieras och förbättras.

Ett inkluderande synsätt präglar alltmer verksamheterna och kommunen når i hög grad sin målsättning att alla elever ska få sin undervisning inom ramen för den ordinarie undervisningen. Särskilda undervisningsgrupper på kommunnivå har utvecklats och den personal som tillhör resurscentrum arbetar nu handledande och konsultativt runt eleverna i respektive skola. Det övergripande elevhälsoarbetet i kommunen är överlag väl strukturerat och fyller en viktig funktion för eleverna.

Andelen elever som når målen i samtliga ämnen i Östersund är högre än för riket. Inspektionen visar dock på behov av förbättringar på flera skolor när det gäller arbetet med särskilt stöd. På flera skolor är de åtgärdsprogram som utarbetas svåra att följa upp. Målen beskrivs ibland som insatser eller är oprecisa. På flera skolor saknar åtgärdsprogrammen en beskrivning av vilka åtgärder skolan ska bidra med för att ge stöd till eleven. I skolformsförordningarna avseende särskilt stöd och åtgärdsprogram, som gäller från den 1 juli 2006, tydliggörs rektors ansvar att se till att en utredning inleds om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. En utredning av elevens behov ska alltså ligga till grund för ett eventuellt åtgärdsprogram. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. På några skolor finns elever som får särskilda stödinsatser utan att skolan utarbetat åtgärdsprogram, vilket måste åtgärdas.

Bedömning och betygssättning

En viktig förutsättning för en likvärdig bedömning och betygssättning är att kommunen, skolledning och personal diskuterar bedömningar inom och mellan skolor. Inspektionen visar att det varierar mellan skolorna hur långt man har kommit i arbetet med att kvalitetssäkra en likvärdig bedömning och betygssättning. Inspektörerna bedömer att kommunens arbete med betyg och bedömning i grundskolan och vuxenutbildningen bör utvecklas ytterligare. Exempelvis visar resultaten på de nationella proven för årskurs 9 år 2006 i matematik att 14 procent av de elever som genomfört proven inte nått målen. Dessutom har cirka 10 procent av eleverna inte genomfört de obligatoriska proven. Totalt saknas således ett godkänt resultat för 24 procent av eleverna vilket gör att andelen elever som inte når godkänt resultat på de nationella proven sannolikt är högre än 14 procent. Slutbetygen i matematik för samma årsgrupp visar att 4,5 procent av eleverna inte fick godkänt i matematik.

Inspektörerna bedömer att den stora differensen mellan andelen elever som ej visat godkänt resultat på de nationella proven i matematik och andelen elever som ej blev godkända i sitt slutbetyg i matematik är en indikation på behov av fortsatt arbete för att nå fram till en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning.

Även inspektionen av vuxenutbildningen visar att kommunen måste förbättra sitt ansvarstagande för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygssättning för de vuxenstudierande oavsett utbildningsanordnare. Se vidare i särskild rapport för vuxenutbildning.

Normer och värden

I de statliga styrdokumenterna beskrivs skolans demokratiuppdrag och att eleverna ska ha inflytande över skolarbetet. I kommunens skolplan är elevinflytandet ett prioriterat område och ett av de effektmål som varje skola årligen ska mäta och rapportera till kommunen. Inspektionen visar att elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet genom formellt inflytande i olika samverkansorgan, till exempel klassråd och elevråd, finns på de flesta skolor. Det finns dock stora skillnader mellan och inom skolorna om elever upplever att de har något reellt inflytande. På många håll finns rutinerna för det formella elevinflytandet, men intresset och engagemanget i de skolgemensamma frågorna saknas ofta. Treälvsskolan är ett exempel på en skola som lyckats väl med att skapa engagemang bland eleverna för ansvarstagande och demokratifrågor.

Elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen och det egna lärandet varierar i hög grad mellan skolorna. Ofta begränsas möjligheten till inflytande och medverkan av att eleverna inte i tillräckligt hög utsträckning känner till målen för utbildningen vilket behöver åtgärdas. Det är inspektörernas bedömning att de enskilda skolorna måste lägga större kraft vid att stimulera elevers vilja till engagemang i skolgemensamma frågor och inflytande över undervisningen.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Såväl skolor som förskolor arbetar aktivt med att förebygga och förhindra förekomsten av trakasserier och andra former av kränkande behandling. Inspektionen visar dock att några skolor misslyckats med att förhindra att elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling. Gemensamt för flera skolor är att de saknar rutiner för uppföljning av arbetet med normer och värden. Kommunen måste således i högre utsträckning se till att verksamheterna kartlägger förekomsten av trakasserier och andra former av kränkande behandling samt se till att åtgärder vidtas för att komma tillrätta med problematiken.

För att främja arbetet mot kränkande behandling ska kommunen bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan för varje verksamhet i kommunen. I planen ska de åtgärder som verksamheten planerar att påbörja eller genomföra konkret beskrivas. Planen ska vara anpassad till den egna verksamheten och årligen följas upp och utvärderas. Det är viktigt att varje verksamhet utformar planen utifrån sina behov för att den ska kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt.

Östersunds barn- och utbildningsförvaltning fick i ett nämndsbeslut daterat den 1 november 2006 i uppdrag att se till att varje arbetsställe i verksamheten upprättar en lokal handlingsplan för likabehandling enligt gällande lag. Beslutet lägger ansvaret på förvaltningen vilken i sin tur hävdar att ansvaret ligger ute i verksamheterna.

Inspektionen bedömer att kommunen måste se till att alla verksamheter utarbetar och följer upp likabehandlingsplanerna i enlighet med bestämmelserna i lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS:2007:7). Inspektionen visar att likabehandlingsplaner saknas för flera verksamheter och att det bland rektorer finns en uppfattning om att likabehandlingsplanerna kan upprättas på skolområdesnivå och därmed omfatta flera skolor. Inspektörerna vill framhålla att likabehandlingsplanen ska utgå från den enskilda skolans behov och förutsättningar och därmed måste upprättas för varje enskild verksamhet.

Bedömning av styrning och kvalitetsarbete

Inspektörerna har granskat ledningen av verksamheten och kvalitetsarbetet i kommunen. Inspektionen tar här även upp tillgången till likvärdig utbildning samt materiella och personella resurser. Bedömningen av kvaliteten inom dessa områden görs utifrån skollagen, läroplanerna och andra författningar för det offentliga skolväsendet.

Styrning och ledning

Kommunen som huvudman ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med lagar och förordningar. Skollagen ger rektorn ett tydligt uppdrag att särskilt arbeta för att utveckla utbildningen. Rektorn har enligt läroplanen det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på de nationella målen. Det är rektorn som leder och organiserar verksamheten men det är kommunen som ska ge rektorn förutsättningar för att kunna fullfölja uppdraget.

På flera förbättringsområden som inspektionen identifierat har kommunen påbörjat ett förbättringsarbete. Inrättandet av utvecklingspedagogtjänster, satsningarna på elevhälsan och resurscentrum, specialpedagogisk kompetensutveckling samt beslut om minskade barngrupper inom förskolan är exempel på åtgärder för att utveckla verksamheterna.

Kommunens organisation med områdeschefer inrättades bland annat för att stödja rektorerna i deras arbete och frigöra tid till rektorernas pedagogiska ledarskap. Enligt många lärare och i viss utsträckning också rektorer har inte den effekten slagit igenom. Kommunen har inte heller fullt ut lyckats kommunicera vad rektorernas pedagogiska ledarskap ska omfatta, vilket gör att förväntningarna på rektorerna ute i organisationen inte alltid överensstämmer med kommunens syn på pedagogiskt ledarskap. Inspektionen har visat att det finns svagheter i kommunens interna kommunikation vilket bland annat resulterar i olika tolkningar av beslut. Flera rektorer efterlyser dessutom respons och återkoppling från kommunens sida på uppgifter och dokument som begärs in exempelvis på skolornas kvalitetsredovisningar. Det finns således enligt inspektörerna behov av att förbättra den interna kommunikationen och dialogen i hela organisationen.

Enligt läroplanen är rektorn pedagogisk ledare och har det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ansvarar också för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas mot de nationella målen. Rektorerna i Östersund är överlag engagerade i den verksamhet de ansvarar för och driver i varierande utsträckning pedagogisk utveckling. Inspektionen visar dock att många rektorer behöver ta ett större ansvar för den pedagogiska utvecklingen genom att i högre grad aktualisera pedagogiska frågeställningar, stödja utvecklingsarbete samt följa upp och utvärdera skolans resultat. Kommunen bör därför se över förutsättningarna för rektorerna att ta detta ansvar.

Inspektörerna vill också peka på vikten av att utvecklingsarbete utgår från analys av resultat och behov vid respektive verksamhet. Inspektörerna vill i det sammanhanget uppmärksamma kommunen på att det finns anledning att följa upp rektorernas ansvarstagande för måluppfyllelse, kvaliteten på det pedagogiska arbetet och de utvecklingsbehov som finns.

Enligt skollagen ska det även för ledningen av vuxenutbildningen finnas en rektor. Rektorn ska vara anställd av huvudmannen och dennes myndighetsutövning får inte överlätas till annan. Kommunen får endast överlämna myndighetsutövning som hör till lärares uppgifter. För ledningen av den vuxenutbildning som kommunen uppdragit till Jämtlands gymnasieförbund finns ingen anställd rektor. Utbildningen leds istället av en rektor anställd av Jämtlands gymnasieförbund. Detta är inte förenligt med skollagen och måste åtgärdas. Ovanstående brister i ledningen har orsakat osäkerhet och otydlighet inom vuxenutbildningen om vem som ansvarar för verksamheten och att dess resultat följs upp och utvärderas.

Kvalitetsarbete

Varje skola ska ha en arbetsplan som anger hur skolan ska arbeta mot de nationella målen. Arbetsplanen ska utvärderas varje år och ligga till grund för kvalitetsredovisningen. På flera av Östersunds skolor är arbetsplanen inaktuell och har liten eller ingen inverkan på verksamheten. Kommunen måste vara tydlig mot skolorna och låta uppföljningar och analys av måluppfyllelsen ligga till grund för förbättringsåtgärder och revideringar av arbetsplanen. Varje kommun, skola, varje kommunalt bedrivna förskola och varje kommunalt bedrivna fritidshem ska också årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningarna ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Elevernas vårdnadshavare ska också ges möjlighet att delta i arbetet.

För närvarande är arbetet med uppföljning och utvärdering i grundskolan tydligast i svenska, engelska och matematik medan övriga ämnen sällan eller aldrig redovisas. De effektmål som Barn- och utbildningsnämndens fastställt berör delar av ämnet svenska, andel behöriga till gymnasieskolan samt utvecklingen av elevernas ansvar och inflytande. Effektmålen beskriver endast mycket avgränsade områden och säger inget om hur verksamheternas samlade resultatutveckling ser ut. Flera skolor redovisar endast resultaten för de kommunala effektmålen och de nationella proven i sina kvalitetsredovisningar vilket medför svårigheter att få en uppfattning om skolans samlade resultat. Kommunen måste också bli tydligare i sitt arbete med att följa upp resultatet av arbetet med normer och värden i grundskolan samt följa upp och utvärdera alla skolformer. Förutom redan angivna brister avseende grundskolan visar inspektionen på brister i uppföljningen av måluppfyllelse och resultat inom övriga skolformer.

Många verksamheter saknar kvalitetsredovisningar som motsvarar förordningens krav. Inspektörerna bedömer att kommunen i högre grad måste ta ansvar för att skolornas kvalitetsarbete bedrivs på ett sådant sätt att kopplingen till de nationella och lokala målen blir tydlig samt att skolorna varje år gör kvalitetsredovisningar som lever upp till förordningens krav. Kommunens kvalitetsredovisning behöver förbättras avseende redovisning och analys av måluppfyllelsen för grundskolan, för särskolans olika verksamheter samt för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen samt vuxenutbildningen. Av kvalitetsredovisningen ska också framgå hur man följer upp resultaten av arbetet med normer och värden samt vilka åtgärder för att höja måluppfyllelsen för samtliga beskrivna delar som ska vidtas.

Inspektörerna bedömer sammantaget att det systematiska kvalitetsarbetet i kommunen måste förbättras och att kommunen måste ta ett mer övergripande ansvar för att det kvalitetsarbete som sker på skolorna utgår från de nationella målen.

Tillgång till en likvärdig utbildning

Inspektionen har visat att samordningen mellan avlämnande och mottagande grundskolor i många fall är bristfällig och att det inte kan säkerställas att eleverna får sin garanterade undervisningstid. Några skolor har valt att inte undervisa i hem- och konsumentkunskap eller teknik före årskurs 6. Kommunens ansvarstagande och den egna kontrollen måste därför förbättras så att eleverna får tillgång till den utbildning de har rätt till och ges möjlighet att nå målen i samtliga ämnen i årskurserna 5 och 9. Språkval och elevens val erbjuds inte alltid i enlighet med författningarna (se vidare i skolrapporter). Särskoleelever som är integrerade i grundskolan har rätt till utbildning enligt den garanterade undervisningstiden för särskolan vilket måste tydliggöras på berörda skolor. Det är därför angeläget att kommunen förbättrar sin tillsyn av verksamheten.

Inspektionen visar att det finns en brist på tilltro från flera föräldrar och elever mot Treälvsskolans arbets- och organisationsmodell. Enligt inspektörerna är situationen för komplicerad och låst för att skolan själv ska klara av att återskapa förtroendefulla relationer med alla berörda. Problematiken har länge varit känd och påverkar enligt inspektörerna skolans arbetsmiljö. Ledningen på Treälvsskolan behöver enligt inspektörernas bedömning aktivt stöd från kommunen för att komma tillrätta med problematiken. Ett väl fungerande kvalitetsarbete är också viktigt i sammanhanget så att arbetssätt, undervisning och resultat följs upp och analyseras kontinuerligt.

Kommunen måste också intensifiera omställningsarbetet avseende organisation av förskoleklass och grundskola (se Skolverksbeslut dnr 51-2005:2622). Det system som Östersunds kommun tidigare tillämpade, med skolstart för sexåringar och ett generellt erbjudande om ett tionde grundskoleår, påverkar fortfarande skolornas organisation av arbetet och den pedagogiska verksamheten. Här finns tydliga skillnader mellan olika skolor vilket beror på hur den enskilda skolans ledning agerar. Den som börjar grundskolan har – oberoende av ålder – rätt till en utbildning, som är så utformad att den normalt kan fullföljas på nio år.

Elever mottagna i särskolan har rätt till ett frivilligt tionde skolår efter det att de slutfört de nio första skolår vilket måste säkerställas. Det gamla systemet med skolstart för sexåringar innebar att elever mottagna i särskolan, som gick integrerade i grundskolan, ofta använde sitt extra år innan de avslutat årskurs nio vilket inte är i enlighet med skollagen.

Utbildningen skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. De enda undantag som medges är enstaka inslag i verksamheten som medför en obetydlig kostnad för eleverna.

Vid några grundskolor finns kostnader för att genomföra olika aktiviteter som är en del av elevernas utbildning. Det gäller till exempel i samband med friluftsdagar och skolresor. Kostnaderna kan inte anses som obetydliga. Kommunen måste se över avgifter och kostnader som förekommer för elevernas utbildning så att de överensstämmer med skollagens krav på en avgiftsfri utbildning.

Resurser

Enligt skolverkets statistik från april 2007 finns i Östersunds kommun inom grundskolan 9, 2 lärare på 100 elever vilket kan jämföras med genomsnittet för kommun-

gruppen (8,3) och riket (8,4). Andelen lärare med pedagogisk utbildning är dock något lägre än för kommungruppen och riket. Östersund har 85 procent, kommungruppen 88 procent och riket 86 procent lärare med pedagogisk utbildning. Den obligatoriska särskolan i Östersund har 18,1 per 100 elever vilket är lägre än kommungruppen (23,5) och riket (25,6). Enligt Skolverkets statistik har 60 procent av personalen i förskolorna pedagogisk högskoleutbildning jämfört med riksgenomsnittet som är 51 procent. Också i fritidshemmen har en högre andel av personalen högskoleutbildning än i riket, 70 procent jämfört med 58 procent i riket.

Vid inspektionen framkommer dock uppgifter om att antalet lärare med inriktning mot grundskolan har ökat i förskoleverksamheten. Likaså finns förskollärare och fritidspedagoger som undervisar inom grundskolans tidigare år. Sammantaget bör detta föranleda kommunen en översyn så att personalen i så hög utsträckning som möjligt har utbildning för den undervisning de bedriver.

Datum	Ort
2007-09-27	Umeå

Sten Svanholm

Ulrika Svedmark

Pererik Hagberg

AnnaCarin Nilsson

Kristian Hansson

Solweig Bäckman

Lena Ålander

Håkan Sandström

Agnetha Burström

Eva Edlund

Calle Åsemar

Veronica Bonivart-Säfström

Stefan Persson

Gunnar Swenson

Britta Olsson

Ola Dahlgren

Pia-Lotta Sahlström

Märit Gunneriusson Karlström

Elisabeth Ahlgren